

Otakar Švec, Jaromír Krejcar, Pomník obětem nacismu v Domažlicích, 1948

Otakar Švec (1892–1955) se do historie zapsal jak svou slavnou sochou *Sluneční paprsek*, zobrazující motocyklistu nakloněného v zatáčce, tak nešťastným pomníkem J. V. Stalina v Praze, který se stal jednou z příčin jeho dobrovolného odchodu ze světa. Dva významné pomníky věnované obětem obou světových válek vytvořil i pro Domažlice. První realizoval na základě vítězné soutěže v roce 1924 ve spolupráci s architektem Bedřichem Feuersteinem jako svou první velkou realizaci. Okolnostmi vzniku druhého se zabývá tento text, doprovázející drobnou výstavu ve formátu jednoho díla „opus magnum“. Jejím podnětem se stal objev Švecovy korespondence v pozůstalosti malíře Františka Michla, která přinesla další zajímavé informace o jeho historii.¹ Zejména pak vedla k určení autora architektonického řešení – Jaromíra Krejcara (1895–1950). Dílo tohoto slavného funkcionalistického architekta a významného představitele meziválečné avantgardy tak bylo doplněno o další, dosud neznámou položku.²

Ústřední roli v příběhu pomníku zaujímá trojice domažlických přátel, která se znala od raného mládí: Zdeněk Bořek-Dohalský (1900–1945), potomek staré české šlechtické rodiny Dohalských z Dohalic, významný novinář a odbojový pracovník zavražděný nacisty, dále literární vědec Miroslav Halík (1901–1975) a malíř-krajinář František Michl (1901–1977), v období 1925 až 1928 žák Otakara Nejedlého na pražské Akademii. V polovině 20. let se s nimi setkáváme v domažlickém Akademickém a studentském spolku Chod, na jehož aktivitách se podíleli zejména během letních prázdnin, neboť v té době už studovali na vysokých školách v Praze, kde se pak – kromě Michla – usadili natrvalo. Do jejich

1931 arcibiskupským kancléřem) a na politiky, zejména hradního křídla. Rovněž chodíval mezi „pátečníky“, tedy osobnosti z prostředí kultury a politiky, které se scházely u bratří Čapků, a osobně se znal s prezidentem T. G. Masarykem, který ho pravidelně zval do Láň. Po okupaci se okamžitě zapojil do odboje a pod krycími jmény Halík či Bedrník udržoval spojení mezi domácí protektorátní a exilovou vládou v Londýně. Byl v osobním kontaktu s prezidentem Háchou a premiérem Eliášem, který spolupracoval s odbojem. Gestapo ho nakonec odhalilo a 21. října 1941 zatkl. Po třech a půl letech věznění na Pankráči, kdy už se zdálo, že se přece jen dožije osvobození, byl 7. února 1945 popraven v Terezíně.⁴ Po válce vznikl Kruh přátel Zdeňka Bořka-Dohalského, jehož spiritus agens byl právě Miroslav Halík. Vždy mu byl názorově i osobně velmi blízký a také on patřil k „pátečníkům“. Do tohoto prostředí ho uvedl právě Bořek-Dohalský. Jak vzpomíná jeho syn Tomáš: „... mého otce seznámil s Čapkem jeho nejlepší přítel Zdeněk Bořek-Dohalský, Čapkův kolega z redakce Lidových novin, později popravený nacisty. Po Čapkově smrti o Vánocích 1938 požádala na návrh Ferdinanda Peroutky Čapkova rodina mého otce, aby se ujal pořádání spisovatelovy pozůstalosti a po roce 1945 také literární pozůstalosti jeho bratra Josefa. To určilo hlavní náplň života mého otce až do jeho smrti v roce 1975.“⁵ Osvěnou jejich těsného vzájemného vztahu zřejmě byla i volba krycího jména. V den nedožitých čtyřicátých šestých narozenin Bořka-Dohalského, 10. května 1946, uspořádal Kruh vzpomínkový večer v Rudolfinu, k němuž vydal útlý výbor z jeho textů.⁶ Ovšem nejvýznamnějším podnikem měl být pomník v Domažlicích a přejmenování Chodského náměstí, na němž měl být umístěn, na náměstí Zdeňka Bořka-Dohalského.

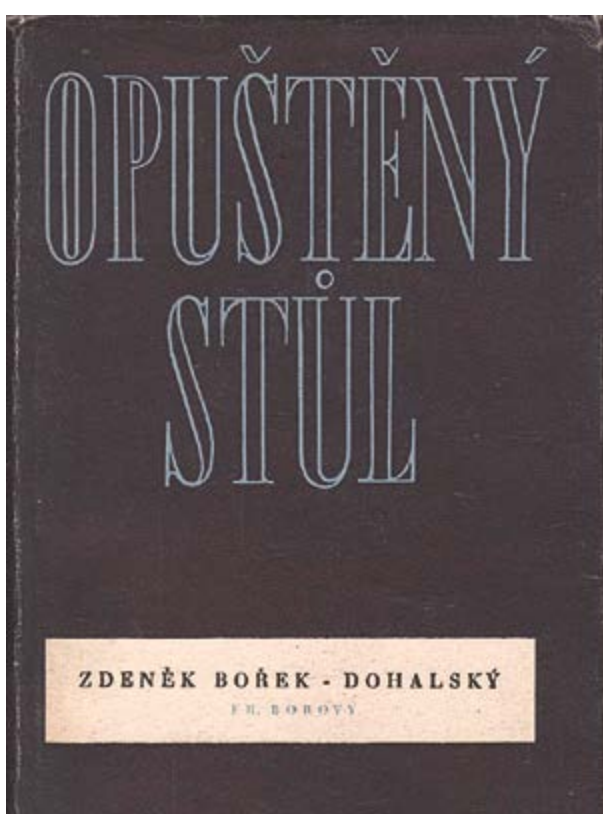
Za volbou jeho autora Otakara Švece byl – jak vyplývá z korespondence publikované v závěru této studie – další ze zmíněných přátel František Michl. Švec ke spolupráci přizval architekta Krejcara a spolu pomník koncipovali jako alegorickou sochu stojící na nízkém pyramidálním soklu, který vyrovnává sklon náměstí, zasazeném mezi čtyři vzrostlé lípy. (Lípy musely být v únoru 2014 kvůli špatnému stavu poraženy, na jejich místo byly vysazeny nové.) Použili při tom starší Švecovu plastiku *Nadšení*, zvětšenou do příslušného měřítka. Petr Wittlich ji v sochařově monografii publikoval s vročením 1941 a s údajem, že se nachází v majetku města Prahy. Ani zde, ani ve sbírce Galerie hlavního města Prahy se ji však nepodařilo dohledat.⁷ Srovnání detailů (např. určitých nepravidelností soklu) prozrazuje, že jde o stejnou sochu, jejíž odlišky se dnes nacházejí ve sbírkách Národní galerie v Praze a Galerie Klatovy / Klenová; je vysoká necelý metr a přímo na soklu datovaná 1938.⁸ Autor jí nejspíš reagoval na proslulou mobilizaci 23. září 1938. Tomu by odpovídala i skutečnost, že když ji v srpnu 1948 představil na společné výstavě s Michlem v Domažlicích, k názvu *Nadšení* přidal do závorky podtitul *Socha Republiky*.⁹ Symbolika sochy vychází z tradiční alegorie bojující Svobody, jak ji známe ze slavného Delacroixova obrazu, k níž odkazuje frygická čapka i polozahalený akt. „Tato mírně rozkročená postava ženy zahalená jen cárem sukne s hlavou hrdě pozdvíženou a zadívanou vysoko vzhůru, s krásným oproštěným gestem napjatých rukou, z nichž pravá je sevřena v pěst a levá obětavě otevřena, je jistě jednou z nejlepších soch nejen Švece samotného, ale i jedním z nejhodnotnějších plastických počinů své doby. Byla dokončena v roce 1941, za ponižující okupace českých zemí triumfujícím nacismem; co však dovedl Švec

do ní vložit odhodlání, naději a hlubokého lidského přesvědčení! (...) Socha má jeho vzácný cit pro monumentální výstavbu a působivost plastiky, pro podřízení detailu velké formě, má také správnou míru jeho realistického, životního názoru, obsaženého v citlivé modelaci krásného aktu a konečně opouští také všechny vnější symboly a znaky a vyjadřuje svoji povznesenou psychiku čistým a vnitřním prostředkem sochařství – výrazným pohybem svého těla.“ (Petr Wittlich)¹⁰

Z politických důvodů, jež podrobně rozebíráme dále, však byl pomník nakonec připsán všem obětem nacismu. Tento posun ovšem silně znejasňuje čtení pomníku. Přestože zde bylo převzato již hotové dílo, jeho symbolika připomínala památku člověka, který se jako jeden z mála zapojil do odboje. Jestliže socha *Nadšení* vyjadřuje boj za svobodu, tedy aktivní vzdor, který pro české prostředí obecně pojatý pomník by sochař řešil zcela jiným symbolickým aparátem spíše pasivního charakteru: nejspíše by pracoval s motivem umučených lidí či truchlící ženy, jak dokládá například současný pomník obětem fašismu v Poděbradech (1947) Švecova generačního vrstevníka Karla Lidického. A bez prvotního impulzu uctít výjimečnou osobnost Bořka-Dohalského by taktó velkolepý pomník v Domažlicích vůbec nevznikl. Na rozdíl od první světové války, kde oběti a následně i pomník měla každá větší vesnice, připomínky obětí nacismu byly mnohem skromnější a méně časté. Vznik jedné osobnost nad ostatní oběti nacismu. Šlo však o zcela pokrytecký argument, neboť zastíral důvody zcela jiného druhu.

přátelského okruhu patřili i bratři Rádlové: Otto (1902–1965) a Bedřich (1905–1981), vystudovaní právníci, kteří se se věnovali především filmu a divadlu a byli i u vzniku Osvobozeného divadla. V létě 1925 se spolkem nastudovali Langrovu *Periferii* v režii Bedřicha, k níž Otto navrhl konstruktivisticky pojatou výpravu.³ V srpnu 1926 Michl pod hlavičkou spolku uspořádal v sále radnice výstavu, kam přizval spolužáka z Akademie, česko-německého sochaře Aloise Langenbergera. Ten tehdy pro Domažlice vytvořil pamětní desku iniciovanou Halíkem, připomínající zdejší pobyty J. K. Tyla. Měla to být další akce Chodu, ještě předtím však ve spolku došlo k roztržce. Halík 14. srpna 1926 pod hlavičkou Chodu zorganizoval „Večer moderního umění“ věnovaný proletářské poezii, tedy tvorbě jejich generačních vrstevníků. Závěrečným číslem byla Wolkerova jednoaktovka *Nejvyšší oběť*. A právě toto dílo pobouřilo hlavní městské noviny *Posel od Čerchova*, jež ho strhaly jako „... politickou propagandu bolševického komunismu“. Nejvíce je rozhořčila poslední scéna, odehrávající se v předvečer ruské revoluce, kdy režisér „dal těsně před dopadnutím opony zazní několik výstřelů, výkřikům a promítl na zadní stěnu, jakožto symbol nastávající ruské revoluce, rudou hvězdu“. Na incident promptně zareagovalo vedení spolku, hned na 19. srpna svolalo valnou hromadu a organizátory večera ze spolku vyloučilo. Tolik jen pro dokreslení kontextu, v němž tato mimořádná generace vyrůstala.

Později v Praze většina z nich zaujala mnohem konzervativnější politické postoje. Zdeněk Bořek-Dohalský začal pracovat jako redaktor v *Lidových novinách*. Měl vynikající kontakty na představitele vysokého kléru (jeho bratr Antonín byl od roku

Obálka výboru z textů Zdeňka Bořka-Dohalského *Opuštěný stůl*, vydaná nakladatelstvím František Borový (1947), předmluva Ferdinand Peroutka, doslov Miroslav Halík

Dr. Miroslav Halík s prezidentem Benešem při otevření Muzea bratří Čapků v Malých Svatoňovicích, 1946, archiv Tomáše Halíka

Otakar Švec, *Nadšení*, 1938, bronz, v. 94 cm, Galerie Klatovy / Klenová

Do osudu pomníku na periferii Čech se totiž velmi silně zapsalo tehdejší aktuální politické dění. Jak vyplývá ze dvou zmínek zachovaných v domažlické kronice, o jeho obsah proběhl tvrdý boj. V březnu 1948 (tedy už po únorovém převratu) si rada Městského národního výboru prohlédla Švecův návrh a souhlasila, že Chodské náměstí bude pojmenováno podle Bořka-Dohalského. Na financování se měly podílet zmíněný Kruh přátel, působící v Praze, a místní pobočka Svazu osvobozených politických vězňů (SOPV). Nicméně samotný pomník měl být už věnován jak Bořkovi-Dohalskému, tak všem obětem nacismu.¹⁴ Druhá zpráva¹² se vztahuje ke slavnostnímu odhalení, které se kupodivu konalo 28. října 1948 (datum je však doprovozeno patričním ideologickým výkladem). Naznačuje složité peripetie vzniku, jež dnes můžeme jen tušit. Objevuje se zde zajímavá informace, že pomník prosazovala zejména místní organizace národně socialistické strany, již byl Bořek-Dohalský členem. Ta prý nekompromisně požadovala, aby byl dle původního záměru určen pouze jemu. Ovšem „veřejnost“, zastoupená už nikoli SOPV, ale jeho nástupnickou organizací, Svazem bojovníků za svobodu (SBS), si podle kronikáře¹³ prosadila, aby byl pomník určen obětem všem. Po Bořkovi-Dohalském tedy bylo alespoň pojmenováno náměstí – a ne na dlouho. Vždyť byl až příliš spojen s Masarykem, šlechtou a církví, tedy zásadními nepřáteli nového režimu...

Zasadme si tyto údaje do širšího kontextu oné bouřlivé doby. V letech 1947 a 1948 probíhal tvrdý boj o moc nejen v nejvyšších státních orgánech, ale i v dalších organizacích, odkud se komunisté systematicky snažili vypudit veškeré oponenty. Místopřed-

bližších dnech podívati, jak jest to tam s ubytováním a se stravou, což jsou v současné době starosti oprávněné a jak je tam nejlépe jeti. Na schůzi Jednoty mluvilo se o Vaší výstavě zde, jsem zvědav na Vaše práce a těším se na shledání, laskavou nabídku atelieru přijímám s radostí a použiji dle okolností Vaši laskavosti“. (Dopis O. Švece F. Michlovi, 6. července 1945) V Michlově pozůstalosti se zachovala fotografie z opravy pomníku se Švecem a neznámým spolupracovníkem s věnováním: „*Milému příteli malíři Michlovi přátelsky Otakar Švec 21. VIII. 1945“*.

Díky této přátelské vazbě byl i druhý pomník zadán Švecovi, neboť právě Michl pro Kruh realizaci pomníku zajišťoval na místě. Byl ostatně také členem obou organizací, které pomník prosazovaly – Svazu osvobozených politických vězňů (za války byl vězněn v koncentračním táboře ve Flossenbürgu) stejně jako Československé strany národně socialistické. V dopisech z roku 1947 si už tykají. Švec 20. října 1947 napsal, že přijede „... s architektem, abychom na místě rozhodli o tvaru pomníku. (...) Během zimy a jara doufám pak uskutečniti spodek i sochu tak, aby mohla být osazena na místě“. V dopise z 27. října se k návštěvě vrací: „... Mám radost, že se to tak rozostlo, bude to pěkná práce a budeme hledět udělat něco užasnýho.“ Z následujícího dopisu z 18. prosince 1947 se konečně dozvíáme jméno architekta: „S p. prof. Krejcarem jsme udělali kamenorez architektury a počítající přibližně s písmem zjistili jsme si cenu; bude to dost.“ Dne 17. ledna 1948 Švec píše, že „... Krejcar je marod po návratu z Anglie, tak mě opět zdržel, chtěl bych už zahájit akci se soklem v lomu a u Vás základy co nejdříve, ale čekám stále na něho a písmo. Nemohu pochopitelně nyní začít s jiným architektem, on na tom lpí, ale halt zdržuje také s tím, že jezdí do Brna na techniku“.

Z dopisu 4. února 1948 vyplývá, že tehdy stále ještě nebylo rozhodnuto, zda socha bude provedena v kameni či bronzu. „*Psals mi, že 8. února bude nějaká tuším schůze, kde se dovíš heslo u jména. Jelikož jsem neměl příležitost s tebou mluvit (ač by to bylo záhodno), tedy Tě alespoň prosím, abys nenápadně vysondoval co by říkali celkovému nákladu na pomník asi 360 000 Kčs. Upozorňuji Tě že to není mnoho, o čemž se nemohu rozepisovat a což Ti sdělím obsírněji ústně. Stále totiž sním o bronzu a jeho výhodách a vzhledem k tomu, že bych šikovným zákrokem docílil, že rozdíl od kamene by činil jen asi 80 000 Kčs, tedy pochopíš proč v poslední chvíli ještě rozvažuji. Rozřešení kamenorezu mi dal prof. Krejcar těsně před vánoce, rozpočet vzhledem k potížím mám teprve dnes. (...) Zkus to, rozdíl není tak veliký a já bych podnikl vše, aby to bylo co nejdříve, snad dokonce počátkem května, ovšem nelze se 100% na nikoho spolehnout a nikdo se také nezaváže, což chápu vzhledem k omezenému přídelu kovů a nedostatku lidí. Je to ale celkem fuk, hlavně že by byl kjžený kov.“* Místní národní výbor v Domažlicích 5. května 1948 informuje SOPV, že „... stavebnímu úřadu bylo uloženo, aby předložil návrh na úpravu a celkové řešení náměstí Zdenka Bořka Dohalského. Poněvadž řešení možno provésti jediňe, bude-li navrhovatelí znám návrh pomníku, který hodláte zde postaviti, žádám Vás, abyste vstoupili v přímé jednání s Ing. Ot. Hrabáčkou, a sice možno-li v době nejkratší, nejlépe ihned, poněvadž náměstí má býti upraveno ještě před letní sezónou“. SOPV na rubu pověřuje Michla, aby to vyřídil. Tomu odpovídá i další Švecův dopis ze 7. června 1948 ohledně budování základů. Prosazení obecného věnování proti připomínce Bořka-Dohalského nejspíš v poúnorové atmosféře uvolnilo cestu k dražší, bronzové verzi, jak naznačuje zmínka

o kovolitecké dílně Franty Anýže: „*Schrastil jsem káru, takže pravděpodobně tento týden (...) přijedu do Domažlic za účelem sjednání základů. (...) Anýžovi to konečně dostali, nebo alespoň něco se sešlo a tak to zařizují se soklem. Písmo doufám uděláme na místě.“*

Jak zde již zaznělo, pomník byl odhalen 28. října 1948. Nicméně ještě po celý rok 1949 se v korespondenci objevují zmínky, že nebyl zcela dokončen a zaplacen ani kamenosochaři Otokaru Velinskému, zodpovědnému za sokl, ani samotnému Švecovi. A zejména stále ještě nebyl proveden nápis, který měl mít na starosti Velinský. „*Vracím se k poznámce, že řekli o pomníku že není dokončen. To je celkem pravda až na to, že nedokončená část je také jen z polovice vypracena a že Velinský mne stále upozorňuje, že nedostal slíbené vyznamenání, o kterém jsme s p. důchodním jednali. Musí přec již jednou dostat text písmo, aby mohl s účtu odpočítat eventuelně přebytek, nebo celou částku na toto písmo v případě, že by mu nebylo svěřeno. Konečná úprava soklu jest věcí Velinského a nemá to nic společného s mým honorářem.“ (10. 4 1949) „Jelikož uplynul víc než rok ode dne kdy mi v Tvé přítomnosti bylo slíbeno doplacení autorského honoráře za sochu pro pomník obětem nacismu (...) ani Velinský peníze nedostal.“ (12. 12. 1949)*

Novou ideovou orientaci pomníku nakonec stvrdila deska s nápisem „CHODSKO OBĚTEM NACISMU“. Na jeho původní určení se zcela zapomnělo a památku Zdenka Bořka-Dohalského a jeho dvou bratrů dnes v Domažlicích připomíná pouhá skromná pamětní deska.

Marcel Fišer

Detail nápisové desky, beton

Na obálce: Otakar Švec, Jaromír Krejcar, Pomník obětem nacismu v Domažlicích, 1948 (s použitím starší sochy z roku 1938), bronz, v. 275 cm (bez soklu)

sedkyně SOPV byla národní socialistka Milada Horáková, která se aktivně brala za to, aby se organizace po Únoru nestala členem Ústředního akčního výboru Národní fronty. Spolu s ostatními nekomunistickými zástupci byla z této funkce odstraněna sjezdem 9. května 1948, kdy vznikl SBS.¹⁴ Je jasné, že ten jejího stranického kolegu připomínat nechtěl. Spor, zda v Domažlicích bude pomník Zdeňku Bořku-Dohalskému, jak chtěli národní socialisté, nebo všem anonymním obětem nacismu podle představ komunistického SBS, byl jedním z mnoha střetů na tehdejší politické frontě. A národní socialisté jej stejně jako celou válku prohráli. Rozhodně nebyl nevýznamný: Pomník obětem nacismu do Domažlic přijel osobně odhalit předseda SBS Ladislav Kopřiva, jedna z neblahých postav politických procesů 50. let. Komunistům se tak de facto podařilo myšlenku pomníku Halíkovi a jeho přátelům ukrást.

Konkrétní okolnosti vzniku pomníku objasňuje korespondence malíře Františka Michla s Otakarem Švecem, uložená v jeho pozůstalosti.¹⁵ Michl byl po roce 1945 jmenován kulturním patronem, což byla kulturně-osvětová funkce zřejmě na tehdejším okresním úřadě. Byl také členem konzervativní Jednoty umělců výtvarných, které právě díky své funkci zajistil přidělení zámku Kout na Šumavě, kam členové mohli jezdit na tvůrčí pobyty. Členem tohoto spolku se po válce stal i Švec, dříve příslušník progresivního Mánesa. Právě na jeho půdě se oba umělci nejspíš seznámili. Podnětem také mohla být renovace Švecova prvního domažlického pomníku, poškozeného během válečných událostí, „... což bude vyžadovati opravy. Prosím vás proto, jelikož se tam chci v nej-

Otakar Švec s neznámým spolupracovníkem při opravě Pomníku svobody v Domažlicích, 21. VIII. 1945, SOA Plzeň, fond František Michl

Zdeněk Bořek-Dohalský, foto rodinný archiv Marie Bořek-Dohalské

- Jeho historii autor výstavy již dříve publikoval v knize: FIŠER, Marcel: *Umění v Domažlicích*. Horaždovice 2015, s. 56 an.
- Soupis díla zpracoval v roce 1995 Rostislav Švácha v katalogu k výstavě *Jaromír Krejcar*. 1895–1949 v Galerii Jaroslava Fragnera v Praze.
- Česká divadelní encyklopedie*, http://encyklopedie.idu.cz, heslo Bedřich Rádl, vyhledáno 12. 6. 2021.
- Osobnosti Bořka-Dohalského se dlouhodobě zabývá historik Zdeněk Hazdra. Viz např. HAZDRA, Zdeněk: Krycí jméno Bedrník. Příběh hraběte Bořka-Dohalského, *Reunion*, 2/2009, s. 4–6; HAZDRA, Zdeněk: *Šlechta ve službách Masarykovy republiky. Mezi demokracií a totalitními režimy*, Praha 2015; HAZDRA, Zdeněk – PLACHÝ, Jiří – RAJLICH, Jiří: *Modrý krev v protinacistickém odboji. Několik příběhů z okupované vlasti i frontových linií, Ždár nad Sázavou* 2019.
- HALÍK, Tomáš: Čapek jako vychovatel, *Katolický týdeník*, 50, 11. 12. 2018.
- Za Zdeňkem Bořkem-Dohalským*. Praha: Kruh přátel 1946. Druhý podstatně reprezentativnější výbor Halík připravil o rok později. BOŘEK DOHALSKÝ, Zdeněk: *Opuštěný stůl*. Předmluva Ferdinand Peroutka, doslov Miroslav Halík. Praha: František Borový 1947.
- WITTLICH, Petr: *Otakar Švec*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců 1959, s. 9.
- V knize je pravděpodobně reprodukováán odliitek z Národní galerie.
- Celý dlouhý název v katalogu zněl „*Nadšení (socha republiky), model pomníku obětem nacismu a Zdeňka Bořka-Dohalského v Domažlicích“*.
- WITTLICH, Petr, op. cit., s. 9.
- Kronika města Domažlice, 1948, s. 39 (druhá stránkovaná část kroniky).
- Kronika města Domažlice, říjen 1948 (první část kroniky členená podle měsíců).
- V roce 1948 byl vedením kroniky nově pověřen zástupce KSČ Alois Černý, ředitel Měšťánské chlapecké školy, který ji začal psát značně tendenčním způsobem. Mj. zde uvádí, že Zdenka Bořka-Dohalského v letech 1908-09 ve třetí třídě na této škole učil.
- ČÁSTOVÁ, Barbora: *Svaz osvobozených politických vězňů v letech 1945–1948*. Bakalářská práce. Dostupné online. ÚSD FF UK v Praze. Praha 2014, s. 56
- SOA Plzeň, fond František Michl.

Otakar Švec, Jaromír Krejcar, Pomník obětem nacismu v Domažlicích, 1948

Opus Magnum

1. července – 26. září 2021

Kurátor: Marcel Fišer

1. září, 17.00, přednáška Marcela Fišera „Sochař Otakar Švec“

[Galeri](#) výtvarného umění v Chebu příspěvková organizace Karlovarského kraje náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163 info@gavu.cz, www.gavu.cz

Galerie výtvarného umění v Chebu příspěvková organizace Karlovarského kraje náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163 info@gavu.cz, www.gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR.

V roce 2021 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Marcel Fišer, jazyková redakce Lucie Vidmar, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 500 ks.